

RESOCJALIZACJA JAKO FORMA TERAPII PRZEZ AKTYWNOŚĆ FIZYCZNĄ I READAPTACJĘ

**Nataliia TSYHANOVSKA¹, Dariusz W. SKALSKI^{2,3},
Bogdan KINDZER³, Dawid CZARNECKI^{2,3}**

¹ Charkowska Państwowa Akademia Kultury, Charków, Ukraina

² Akademia Wychowania Fizycznego i Sportu
im. Jędrzeja Śniadeckiego, m. Gdańsk, Polska

³ Lwowski Państwowy Uniwersytet Kultury Fizycznej
im. Iwana Boberskiego, Lwów, Ukraina

Wstęp. Resocjalizacja to ogół zabiegów wychowawczych i terapeutycznych, zmierzających do przywrócenia jednostkom niedostosowanym społecznie do prawidłowego kontaktu ze społeczeństwem, celem jest przyswojenie osobie resocjalizowanej sposobów realizacji własnych potrzeb, odpowiednich zachowań, norm społecznych, zasad. Natomiast readaptacja obejmuje przystosowanie osoby skazanej, niepełnosprawnej, chorej do samodzielnego życia w społeczeństwie i do pracy zawodowej. Większość przestępstw popełnionych przez nieletnich w ostatecznym rozrachunku nie wpływa z tkwiącej w sercu człowieka grzeszności, lecz z niewłaściwego skierowania energii, w tym energii fizycznej

Cel badań. Celem badań jest wyjaśnienie leczenia terapeutycznego, które nie może opierać się na zahamowaniu energii wychowanków, a skierowanie tej energii w właściwym kierunku obejmującego

resocjalizację w aspekcie aktywności fizycznej, szeroko pojętej kultury fizycznej. Badania mają pomoc w sprecyzowaniu najważniejszych celów resocjalizacji i readaptacji (stanowiąca kolejny etap badań).

Metody. Zastosowana została metoda wywiadu z pedagogami – terapeutami, w wyniku których autorzy dokonali analizy istoty wychowania resocjalizacyjnego w kontekście wychowania fizycznego.

Wyniki. Aby dostosowanie jednostki do środowiska mogło nastąpić, musi wychowanek zaakceptować wzory, wartości, normy i cele powszechnie uznane przez społeczne otoczenie, w którym jednostka żyje [1]. Niekiedy jednak jednostka z powodu zaburzeń charakterologicznych, powstałych na skutek niekorzystnych, zewnętrznych lub wewnętrznych warunków rozwoju, wykazuje wzmożone trudności w dostosowaniu się do uznanych społecznie norm i realizacji swych zadań życiowych [2]. Dzieci i młodzież, których zachowanie nacechowane jest całym zespołem objawów świadczących o nieprzestrzeganiu przez nich pewnych podstawowych zasad postępowania, norm społecznych obowiązujących młodzież w danym wieku, można nazwać niedostosowanymi społecznie. Objawami takiego niedostosowania są: wagary, wielogodzinne wążsanie się bez kontroli po ulicach, ucieczki z domu, dokonywanie kradzieży, picie alkoholu, odchylenia na tle seksualnym, wandalizm, pobicia, zachowanie agresywne [3]. Jeżeli takie zachowania nie mają charakteru sporadycznego, ale są względnie trwałe, powtarzające się wielokrotnie możemy mówić o demoralizacji jednostki.

Dyskusja – wnioski. Powodzenie tego procesu zależeć będzie jednak od relacji terapeuta (kurator) – wychowanek, oraz autorytetu jakim dla nieletniego jest kurator. Większy dar przekonywania będzie miał kurator, który sam uprawia jakiś sport – *kurator trener*. Kurator na etapie prowadzenia nadzoru nad nieletnim może też współpracować z trenerem klubu sportowego, w którym trenuje nieletni, i wspólnie z nim omawiać plan pracy z nieletnim. Kurator rodzinny na etapie nadzoru nad nieletnim może też wnioskować o skierowanie nieletniego do Ośrodka Kuratorskiego. Ośrodki kuratorskie tworzone są przy sądach rejonowych. Ze względu na stopień demoralizacji uczestników mogą być one sprofilowane. Prowadzą działalność profilaktyczną, opiekuńczo-wychowawczą i resocjalizacyjno-terapeutyczną, zmierzającą do zmiany postaw uczestników w kierunku społecznie pożądanym, zapewniającym prawidłowy rozwój ich osobowości, w szczególności poprzez:

zaspokajanie potrzeb osobowościowych, rozwiązywanie problemów psychicznych, uczenie samodzielnego radzenia sobie z trudnościami życiowymi, eliminowanie zaniedbań wychowawczych i edukacyjnych oraz wyrównywanie zaniedbań środowiskowych, wdrażanie do przestrzegania norm społecznych, rozwijanie zainteresowań, wyrabianie właściwych nawyków spędzania czasu wolnego, rozładowywanie napięć emocjonalnych, kształtowanie poczucia odpowiedzialności i opiekuńczości. W celu realizacji tych zadań w ośrodku organizuje się zajęcia z uczestnikami oraz inicjuje współpracę z instytucjami państwowymi, społecznymi, jednostkami samorządowymi, w szczególności z powiatowym centrum pomocy rodzinie, oraz z osobami godnymi zaufania. Organizuje się także z rodzicami lub opiekunami uczestników spotkania, których celem jest: dokonywanie analizy przebiegu procesu wychowania, ustalenie dalszych metod postępowania. Zajęcia z nieletnimi realizowane są w szczególności za pomocą takich metod pracy, jak: metoda grupowa, indywidualnego przypadku oraz środowiskowa. Zastosowanie tych metod możliwe jest dzięki odpowiedniej diagnozie dotyczącej osobowości jednostki i jej środowiska rodzinnego, rówieśniczego, szkolnego i lokalnego, a także dzięki diagnozie społecznej dotyczącej całej grupy społecznej. Lesław Pytka wymienia kilka funkcji, jakie pełnią ośrodki kuratorskie: opiekuńczo-wychowawczą, dydaktyczną, profilaktyczno-kompensacyjną, resocjalizacyjną oraz integracyjno-społeczną. Obejmują one wiele złożonych zadań, niezbędnych nie tylko na terenie ośrodka, ale również w takich środowiskach wychowawczych, jak: rodzina, szkoła, grupa rówieśnicza czy osiedle [4]. Zajęcia polegają głównie na: organizowaniu czasu wolnego, nawiązywaniu współpracy ze środowiskiem, prowadzeniu terapii i udzielaniu pomocy w usuwaniu zaniedbań wychowawczych i edukacyjnych. Grupa, z którą pracują kuratorzy, terapeuci lub inne osoby posiadające odpowiednie umiejętności i pisemną zgodę kierownika ośrodka, powinna być nie większa niż 10 osób. Ośrodek jest czynny w ciągu całego roku kalendarzowego, w dniach i godzinach dostosowanych do rzeczywistych potrzeb uczestników, w czasie nie krótszym niż 20 godzin zegarowych tygodniowo. W ośrodkach takich nieletni ma możliwość brania udziału w grach zespołowych takich jak bilard czy tenis stołowy, zaspokojenia potrzeby przebywania w grupie i zyskania akceptacji przez rówieśników, co jest jednym z podstawowych elementów resocjalizacji. Wspólne zainteresowania zacieśniają relacje

koleżeńskie, kształtują pożądane nawyki, oddziałują wychowawczo oraz wzmacniają więź emocjonalną pomiędzy wychowankami, jak też pomiędzy wychowankami a wychowawcą [5]. Z przeprowadzonych wywiadów nasuwają się następujące wnioski w zakresie resocjalizacji i readaptacji:

- resocjalizacja powinna być procesem rozwijania i kreowania potencjałów, a nie jak to się przyjęło, korektywną zmianą parametrów społecznych i osobowych nieletnich,
- nieprzystosowanie społeczne należy traktować jako problem wadliwie ukształtowanej tożsamości a nie wadliwych postaw [6],
- celem twórczej resocjalizacji powinno być wykreowanie nowych parametrów tożsamości wychowanków, a nie korektywna zmiana przekonań, nastawień czy form reakcji, zachowań, postaw i ról społecznych,
- należy dostarczać nieletnim nowych umiejętności i kompetencji społecznych, a nie tradycyjna zamiana jednych wadliwych form funkcjonowania na inne akceptowane społecznie,
- metodą osiągania celu jest resocjalizowanie przez trenowaną autoprezentację wybranych i odpowiednio wizualizowanych parametrów tożsamości,
- należy stosować metodę resocjalizacji przez sport, zajęcia wprowadzające, które wiążą się przede wszystkim z dwiema technikami operacyjnymi: **techniką kreatywności emocjonalnej** (rozbudzenia ciekawości i zainteresowania problemem) i **technika kreatywności motywacyjnej** (wzmocnienia motywacji autonomicznej),
- w treningu sportowym motywacje autonomiczne będą często zastępowane motywacjami instrumentalnymi, więc należy stosować silniejsze wzmocnienia, starając się zmniejszać ich zasięg przez zmianę ról sportowych (np. zmieniać pozycje zawodnika, przydzielić mu dodatkowe obowiązki związane z aktywnym współzawodnictwem [7],
- w trakcie aktywności fizycznej należy stosować w wyniku procesów twórczych wychowanków: percepcji i myślenia niestereotypowego, oraz rozwijanie wyobraźni twórczej przez dynamiczne zmiany np. w strategii rozgrywek,
- zajęcia sportowe muszą pozwalać na rozwijanie i pogłębianie interpersonalnych więzi emocjonalnych między wychowankami oraz powinny uczyć potrzeby współpracy,

– żeby zarazić wychowanków sportem i sprawić by stał się on dla nich wartością a nie tylko nagrodą lub karą, ważna jest postawa wychowawcy – terapeuty.

Słowa kluczowe: narzędzia terapeutyczne, wychowanie fizyczne, system wychowawczy, zajęcia sportowe, współpraca wychowanków

Piśmiennictwo

1. Turlej S., *Młodzież społecznie niedostosowana*, PWN Warszawa 1982 s. 16.
2. Lipkowski O., *Wychowanie dzieci niedostosowanych społecznie*, PWN Warszawa 1996 s. 10.
3. Turlej S., *Młodzież społecznie niedostosowana*, PWN Warszawa 1982 s. 62.
4. Pytka L., *Pedagogika resocjalizacyjna*, Uniwersytet Warszawski, Warszawa 2010, s. 283–284
5. <http://naukowekolokomunikacjispolecznej.blogspot.com/2014/05/metoda-resocjalizacji-przez-sport.htm>
6. Wójcik D. *Nieprzystosowanie społeczne młodzieży* PWN Warszawa 1984 s. 29.
7. Zabolotna O., Skalski D., Grygus I., Kindzer B., Sushchenko A. (Redakcja naukowa [Наукове редагування], *Kultura fizyczna, pedagogika, zdrowie i fizjoterapia. MONOGRAFIA [Фізична культура, педагогіка, здоров'я та фізична терапія. МОНОГРАФІЯ*, Pomorska Szkoła Wyższa w Starogardzie Gdańskim [Поморський університет у Старогарді Гданьському], Starogard Gdański 2020 [Старогард Гданьські 2020], s. 86.